

ГІДРОГРАФІЧНА МЕРЕЖА ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ЧЕРКАЩИНИ

Лаврик О.Д., доцент кафедри загального землезнавства та геології
Половка О.С., студентка VI курсу

Постановка проблеми. В умовах зростаючого дефіциту води, водні ресурси на сучасному етапі є одним із найважливіших чинників господарського розвитку, а чисті прісні води – цінним та усе більш обмеженим мінеральним ресурсом. Зростання міст, бурхливий розвиток промисловості, значне розширення площ зрошуваних земель, поліпшення культурно-побутових умов і низка інших факторів усе більше ускладнює проблеми забезпечення водою [3]. Тому, питання використання водних ресурсів, потребує фактичного вивчення гідрологічної мережі.

Аналіз останніх досліджень. Перші систематичні гідрологічні дослідження на р. Дніпро розпочалося ще на початку XIX ст. Пізніше значний внесок у даний розділ географічної науки зробили Є.В.Опоков, В.О.Назаров, А.В.Огієвський та ін. [5]. Проте, всі дослідження стосувалися безпосередньо р. Дніпро, але менші за рангом гідрологічні об'єкти дослідженні недостатньо, в тому числі і на Черкащині.

Метою дослідження є вивчення проблем та перспектив використання гідрологічної мережі Черкаської області.

Виклад основного матеріалу. Гідрографічною мережею називається сукупність усіх водних об'єктів на певній території, які можна поділити на дві групи – природні та штучні водойми. До першої належать річки, озера та болота, до другої – водосховища, ставки, канали (тощо).

Серед природних водойм найбільшу мережу утворюють річки. На території Черкаської області протікає 1037 середніх і малих річок, які відносяться до басейну двох великих рік – Південного Бугу та Дніпра (рис. 1.) [1].

Серед приток Дніпра найбільшими є Рось, Вільшанка, Сула, Тясмин (праві) та Супій, Золотоношка, Ірклій, Коврай, Баталей, Сула (ліві притоки), які в переважаючій більшості протікають східною частиною Черкащини. Головна ж артерія України на території області має протяжність 150 км [2].

До басейну Південного Бугу належать річки західної частини області. Найбільшими серед них є Гірський Тікич (161 км), Гнилий Тікич, Ятрань та Велика Вись.

Усі річки області належать до рівнинного типу. Проте деякі річки західної частини області (в межах Придніпровської височини) місцями мають ознаки гірських річок – є пороги і невеликі водоспади (водоспад Вир). Пересічна густина річкової мережі коливається від 0,13 – 0,18 км/км² (на лівобережжі) до 0,45 км/км² (на правобережжі). Річки використовуються для рибництва, судноплавства, зрошення і т.п.

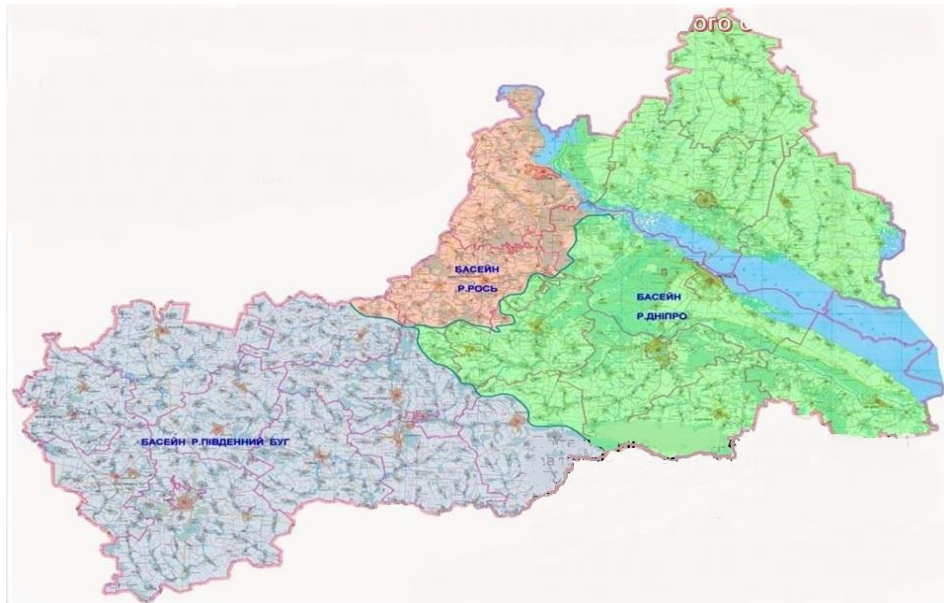

Рис. 1. Розподіл річкового стоку Черкаської області

Також, річки використовуються для вироблення електроенергії. У зв'язку з цим, на р. Дніпро було створено каскад водосховищ, 2 з яких, частково розміщені на території Черкащини, а саме Канівське і Кременчуцьке.

На території області є понад 650 невеликих озер і штучних водойм та більше 2000 ставків, загальною площею понад 600 тис га.

Заплавні озера зустрічаються на заболочених ділянках, на берегах Кременчуцького водосховища та в нижніх течіях річок, що впадають у нього. Більшість заплавних озер були затоплені після спорудження Дніпровських водосховищ, але в зв'язку з підняттям рівня підземних вод у пониженнях утворилися нові озера і заболочені місцевості. На берегах Дніпровських водосховищ були збудовані захисні дамби, які захищають населені пункти і родючі ґрунти від затоплення [2].

Отже, очевидним є вплив людської діяльності на водні об'єкти Черкащини, що призводить до низки змін не лише в екосистемі самих водойм, а й в екосистемах прилеглих територій. На жаль, не всі ці зміни є позитивними.

Однією з основних проблем використання водних ресурсів є її забруднення різними отрутохімікатами, хімічними засобами тощо. На сьогодні, Черкащина рясніє прикладами побудови складів для зберігання подібної продукції під відкритим небом без відповідності екологічним вимогам. Склади протікають і з ґрунту шкідливі речовини потрапляють у підземні води, які живлять поверхневі води. Неправильне внесення мінеральних добрив у ґрунт також призводить до попадання шкідливих речовин у поверхневі та підземні води.

Чималої шкоди гідрографічній мережі завдають великі підприємства, які щороку викидають тонни сміття, хімікатів, миючих засобів та ін. Найбільшими забруднювачами води є цукрові заводи, які

скидають у воду тисячі кубометрів забруднених стоків [3].

Дуже гостро стоїть проблема питної води, особливо у містах. Відчувається велика нестача води на півдні Черкаської області. Причиною цього, крім природних факторів, стає нераціональне використання людиною природних ресурсів. Так, від нерозумного втручання людини в природу річки міліють, а деякі навіть пересихають. В результаті, рівень ґрунтових вод падає, проблемним стає забезпеченість питною водою навіть у селах.

Недалекоглядність в минулому, також призводить до проблем. Прикладом є амбітні плани побудови каскаду водосховищ на Дніпрі та менших річках. Значна частина площі таких водоймищ – це мілководдя (до 2 м глибини), де утворюються сприятливі умови для швидкого розмноження синьо-зелених водоростей. Це явище називається «цвітінням» води і набуло особливого поширення у другій половині ХХ ст. У таких водоймищах зникає риба, а воду, щоб вона стала придатною для вжитку, треба додатково очищувати, що потребує додаткових коштів.

Висновок. Вирішенням таких проблем може стати впровадження нових технологічних процесів виробництва, перехід на замкнуті (безстічні) цикли водопостачання, де очищені стічні води не скидаються, а багаторазово використовуються. Ефективним є метод різкого скорочення використання води – це переведення виробництв на безводні і маловодні технологічні процеси, впровадження повітряного охолодження. Серед радикальних заходів у «майбутньому» потрібно заборона використання підземних вод не для пиття. Перевіченим способом розвинутих країн є побудова нових, ефективніших водоочисних споруд, зменшення відходів підприємств, але така перспектива є примарною в «кризовій» Україні.

Список використаних джерел

1. Денисик Г.І. Південний Буг /Г. І. Денисик// Український географічний журнал, 1998. – № 1. – С. 55 - 57.
2. Гідрологічна мережа на території впливу Черкаського облводресурсів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ovg.ck.ua/page-110.html>.
2. Васенко О. Дніпро і проблеми питної води /Олена Василенко// Дніпро, 1995. - №1. – С. 134 – 137.
3. Левковский С.С. Водные ресурсы Украины, использование и охрана / С.С. Левковский. – К.: Вища школа, 1979. – 200 с.
4. Самарський В.Д. Природа Черкащини / В.Д.Самарський. – К.: Урожай, 1971. – 198 с.
5. Черкаська область. Україна. Погляд в ХХІ століття // Краєзнавство. Географія. Туризм, 1998. – № 29 – 32. – С. 82 – 85.